

ЄВРОПЕЙСЬКІ ОРІЄНТИРИ РОЗВИТКУ УКРАЇНИ: НОВІ ВИМІРИ У ВОЄННИЙ ЧАС

Матеріали Міжнародної науково-практичної конференції

ЄВРОПЕЙСЬКІ ОРІЄНТИРИ РОЗВИТКУ УКРАЇНИ: НОВІ ВИМІРИ У ВОЄННИЙ ЧАС

МАТЕРІАЛИ
Міжнародної науково-практичної конференції

Одеса, 16 травня 2025 року

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Національний університет «Одеська юридична академія»

ЄВРОПЕЙСЬКІ ОРІЄНТИРИ РОЗВИТКУ УКРАЇНИ: НОВІ ВИМІРИ У ВОЄННИЙ ЧАС

МАТЕРІАЛИ
Міжнародної науково-практичної конференції

Одеса, 16 травня 2025 року

Том 1

Одеса
2025

УДК 005.332.2(4):316.42(477)“364”“20”(062.552)
Є 24

*Рекомендовано до друку вченою радою
Національного університету «Одеська юридична академія»
(протокол № 8 від 16.05.2025 р.)*

За загальною редакцією **С. В. Ківалова**

Є 24 **Європейські орієнтири розвитку України: нові виміри у воєнний час** : у 2 т. : матеріали Міжнар.наук.-практ. конф. (Одеса, 16 травня 2025 р.) / за заг. ред. С. В. Ківалова. – Одеса : Фенікс, 2025. – Т. 1. – 772 с.
ISBN 978-617-8430-61-0

Матеріали Міжнародної науково-практичної конференції «Європейські орієнтири України: нові виміри у воєнний час» містять результати наукових досліджень і практичних напрацювань вчених, фахівців і військовослужбовців, здійснені в умовах повномасштабної війни. У збірнику представлено як теоретичні, так і емпіричні дослідження у галузях філософії, загальної теорії держави і права, історії права, сучасних соціально-політичних процесів, соціології та психології.

Особливу увагу приділено аналізу загроз національній безпеці в конституційному, міжнародному та європейському правовому контекстах, а також питанням трудового, соціального, земельного, аграрного та екологічного права. Окремі розділи присвячено функціонуванню економіки та підприємництва в умовах євроінтеграції.

У збірнику також розглянуто проблематику цифрової трансформації, захисту інформації та кібербезпеки в умовах воєнного часу, методику викладання іноземних мов, перекладознавство, лінгвістику і журналістику. Висвітлено наукові здобутки в адміністративному, фінансовому, морському та митному праві, реформуванні судової системи, діяльності прокуратури, правоохоронних органів та адвокатури. Окремо проаналізовано питання кримінального права, кримінального процесу, кримінології, криміналістики, судової експертизи, медико-психологічного забезпечення правосуддя, а також аспекти цивільного, сімейного, господарського права, інтелектуальної власності та патентного судочинства. Розглянуто також актуальні питання діяльності бібліотек у закладах вищої освіти та фізичної підготовки здобувачів вищої освіти.

Збірник адресовано науковцям, викладачам, здобувачам вищої освіти, а також практикам у галузях права, економіки, соціології, політології, психології, філології, журналістики та кібербезпеки.

УДК 005.332.2(4):316.42(477)“364”“20”(062.552)

Відповідальний за випуск **М. Р. Аракелян**

ISBN 978-617-8430-61-0

© НУ «Одеська юридична академія, 2025
© Автори статей, 2025

<i>Губніцька Валентина Віталіївна</i> ПРАВОВІ МЕХАНІЗМИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ДЕМОКРАТИЧНОГО ВРЯДУВАННЯ В УКРАЇНІ ...	126
<i>Грунь Олександр В'ячеславович</i> ПРИНЦИПИ ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ ЮРИДИЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ У ВІРТУАЛЬНІЙ РЕАЛЬНОСТІ	128
<i>Дараган Євген Олександрович</i> ВИДИ КОДИФІКАЦІЙНИХ АКТІВ	131
<i>Лисак Станіслав-Юрій Юрійович</i> ПЕРІОДИЗАЦІЯ РОЗВИТКУ АНТИКОРУПЦІЙНОЇ ПОЛІТИКИ В СУЧАСНІЙ УКРАЇНІ	134
<i>Лисенко Ангеліна Володимирівна</i> НАНОТЕХНОЛОГІЯ ЯК ОБ'ЄКТ ПРАВА ВИСОКИХ ТЕХНОЛОГІЙ	137
<i>Odarii Viktor Vitaliiiovych</i> GRAUNDS OF ENFORCEMENT ACTIVITIES	140
<i>Шенцева Ольга Петрівна</i> ДІАЛОГ ТА ЗІТКНЕННЯ ЦИВІЛІЗАЦІЙ В ІНДУСЬКОМУ ПРАВІ	143

СЕКЦІЯ 3. ІСТОРИЧНІ ДОСЛІДЖЕННЯ ДЕРЖАВИ І ПРАВА

<i>Аніщук Ніна Володимирівна</i> ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ПРАЦІ ЖІНОК НА ВАЖКИХ РОБОТАХ В УКРАЇНІ: ІСТОРІЯ І СУЧАСНІСТЬ	146
<i>Горяга Оксана Вікторівна</i> ЩОДО ПИТАННЯ ДІЯЛЬНОСТІ КОПНИХ СУДІВ ЯК ФОРМИ НЕДЕРЖАВНИХ СУДІВ НА УКРАЇНСЬКИХ ЗЕМЛЯХ ВЕЛИКОГО КНЯЗІВСТВА ЛИТОВСЬКОГО.	149
<i>Єфремова Наталя Володимирівна</i> ДИТИНА В ДЖЕРЕЛАХ ПРАВА ВЕЛИКОГО КНЯЗІВСТВА ЛИТОВСЬКОГО	151
<i>Корнієнко Ірина Валеріївна</i> ВПЛИВ ВІЗАНТІЇ НА ФОРМУВАННЯ ЦЕРКОВНОГО ПРАВА КИЇВСЬКОЇ РУСІ	155
<i>Любичанківський Ольгерд-Ілля Ілліч</i> СТАНОВЛЕННЯ ТА РОЗВИТОК АВСТРІЙСЬКОГО ЗАКОНОДАВСТВА ПРО ГЕНДЕРНУ ІДЕНТИЧНІСТЬ: ІСТОРИКО-ПРАВОВИЙ АСПЕКТ	158
<i>Саранчук Олександра Валеріївна</i> ПОРЯДОК ФОРМУВАННЯ ВОЛОСНИХ СУДІВ ПІВДНЯ УКРАЇНИ В ДРУГІЙ ПОЛОВИНІ ХІХ – НА ПОЧАТКУ ХХ СТОЛІТТЯ	160
<i>Artur Lis</i> KSIĘGA ELBŁĄSKA JAKO ŹRÓDŁO POZNANIA ŚREDNIOWIECZNYCH ZWYCZAJÓW KARNYCH NA ZIEMIACH POLSKICH.	164
<i>Marzena Dyjakowska</i> PROCES MICHAŁA PIEKARSKIEGO PRZED SĄDEM SEJMOWYM W 1620 R.	167

СЕКЦІЯ 4. КОНСТИТУЦІЙНИЙ ВИМІР НАЦІОНАЛЬНОЇ БЕЗПЕКИ УКРАЇНИ В УМОВАХ ВІЙНИ ТА ПІСЛЯВОЄННОГО ВІДНОВЛЕННЯ

<i>Терлецький Дмитро Сергійович</i> ВІДШКОДУВАННЯ ШКОДИ, ЗАВДАНОЇ АКТАМИ, ЩО ВИЗНАНІ НЕКОНСТИТУЦІЙНИМИ	172
<i>Афанасєва Мар'яна Володимирівна</i> ПОВОЄННІ ВИБОРИ: ГОЛОСУВАННЯ УКРАЇНСЬКИХ ВИБОРЦІВ ЗА КОРДОНОМ	175
<i>Mishina Natalia</i> LA RÉINTÉGRATION DES ENFANTS DÉPORTÉS LORS DES CONFLITS ARMÉS: UN NOUVEAU CHAMP D'ACTION POUR LES AUTORITÉS LOCALES ET RÉGIONALES.	178
<i>Бальцій Юрій Юрійович</i> МІСЦЕ ЗАГАЛЬНИХ ЗБОРІВ ЖИТЕЛІВ (ГРОМАДЯН ЗА МІСЦЕМ ПРОЖИВАННЯ) В СИСТЕМІ БЕЗПОСЕРЕДНЬОЇ МІСЦЕВОЇ (ЛОКАЛЬНОЇ) ДЕМОКРАТІЇ УКРАЇНИ	181

Kobko-Odarii Viktoriia Serhiivna
PhD in Law, Associate Professor of
the Department of General Theory of Law and State
National University «Odesa Law Academy»

THEORETICAL AND LEGAL ANALYSIS OF THE LEGAL SYSTEM OF SCOTLAND

In light of the historical consolidation of the United Kingdom around England, a prevalent perspective among English subjects posits a semantic equivalence between the ethnonym «English» and the demonym «British». This viewpoint is substantiated by instances such as Walter Bagehot's seminal work, «The English Constitution», a text of enduring pedagogical significance which, despite its titular designation, substantively addresses the constitutional framework of the United Kingdom, given the absence of a distinct English constitution following the Acts of Union with Scotland in 1707.

In their analysis of the territorial jurisdiction of English law, R. David and C. J. Spinozi posited that its applicability was circumscribed to England and Wales. Conversely, these scholars advocated for the abandonment of the designation «British law [1, p. 75].

Notwithstanding the geographically specific origins of English common law, scholarly assessments have frequently positioned it as a paradigmatic legal system exerting considerable influence within the broader common law tradition. This influence extends beyond the territorial boundaries of England, where it historically evolved, with numerous jurisdictions adopting English legal principles as a foundational model, subject to potential contextual modifications and adaptations, but generally accorded significant precedential weight and scholarly respect.

In his exposition of the common law system, without specific consideration of its geographical distribution, the author posits that the expansionist endeavors of the British Empire, «succeeded by the comparatively stable governance of the British Commonwealth of Nations, have resulted in the application of common law principles, rules, and methodologies to a substantial portion of the global population, estimated to be at least one-third of humanity» [2, p. 95].

The Scottish legal system has undergone a protracted historical evolution, marked by a significant French legal orientation commencing after the Wars of Scottish Independence (1298-1326). This influence manifested in the adoption of Romano-canonical legal principles, with Roman law serving as a source for regulations concerning certifications, delicts, and movable property, while canon law informed the legal framework governing matrimonial and familial matters, inheritance, and contractual obligations.

The historical trajectory of Scottish legal development exhibits a divergence from the parallel evolution of English common law. Prior to the 15th century, the absence of indigenous Scottish universities necessitated that prospective legal professionals pursue higher education in continental European institutions, notably in France, Germany,

and the Netherlands. These academic centers primarily emphasized the study of Roman law, which at that juncture functioned as a *de facto* common law within Scotland. The enduring influence of Roman law is discernible in specific civil law institutions, legal nomenclature, and the fundamental distinction between public and private law. Throughout the 18th and 19th centuries, Scottish legal practitioners continued to incorporate continental legal expertise, predominantly from French and Dutch sources. The subsequent political union with England facilitated a gradual accretion of common law traditions within the Scottish legal framework. Consequently, the Scottish judicial system fully integrated the English doctrine of precedent. Concurrently, a methodological distinction persists between Scotland and the Anglo-Saxon legal family: within Scotland, consistent with the Romano-Germanic legal tradition, specific legal determinations are deduced from overarching general principles, whereas in Anglo-Saxon jurisdictions, general principles are typically inductively formulated through the analysis of specific adjudicated cases.

Certain scholars caution against the assumption that deviations from English legal institutions and norms invariably originate from Roman or Romano-Germanic legal traditions. These academics contend that while the Scottish legal system exhibits distinct characteristics from its English counterpart, it does not constitute a complete replication of the Romano-Germanic model. This is attributed to the retention of indigenous national peculiarities and customs, which have evolved through an autonomous historical trajectory [3, p. 480].

Despite its forcible annexation by England in the mid-seventeenth century and formal unification in 1707, the legal system of Scotland has, due to historical factors, maintained substantial divergence from English law. This historical legacy has resulted in the retention of distinct characteristics within Scotland's legal framework in comparison to that of England and Wales. Legal scholarship affirms the existence of a discrete Scottish legal system and its associated judicial apparatus. While the subsequent and ongoing influence of English law is acknowledged, it has not fundamentally altered the autonomous nature of Scots law. Scots law exhibits significant divergence from English common law in its substantive content, legal terminology, and notably, in the judicial application of its provisions and rules. Scholarly discourse emphasizes that, in certain aspects, Scots law bears a greater resemblance to the legal systems of continental European nations than to English law, thus constituting a wholly autonomous legal system in relation to the latter.

According to Zweigert and Kötz, Scots law originated as an autonomous system of legal principles and judicial precedents, grounded in the practical application of law within Scottish courts. This system incorporated and adapted numerous provisions and institutions of Roman law to suit local contextual factors [4, p. 181].

The aforementioned historical and legal developments culminated in the formation of the Scottish court system and its associated judicial processes, thereby substantiating the assertion of a considerable degree of autonomy inherent within the Scottish legal system.

The Scottish judicial system, rooted in Roman legal traditions, exhibits a marked divergence from the English common law system of precedent, while maintaining substantial autonomy as enshrined in the Treaty of Union of 1706. The operational integrity of this system is upheld by the independent Scottish Courts and Tribunals Service, an institution established in 1995 and accountable to the Scottish Government.

The criminal court system. In criminal cases, the High Court of Justiciars, located in Edinburgh, acts as the highest and final instance (a justiciar in the Middle Ages in the British Isles was an official who performed the functions of the head of the executive or judicial power in the absence of the king or on his behalf in the territory of Ireland or Scotland). It consists of the Lord Chief Justice of Scotland, the Lord Justice Clerk and the Lords Justiciary of the High Court of Justiciary. A judge of this court, together with 15 jurors, hears at first instance cases of the most serious indictable offences (such trials are held in Edinburgh, Glasgow and other Scottish cities). As an appeal, the High Court of Justiciary, composed of three or more of its members, hears appeals against convictions from any Scottish court, including those handed down by a judge of the same court.

Scottish legal scholars classify the sources of Scots law according to the framework and nomenclature of English jurisprudence, identifying precedents, authoritative institutional legal treatises, and legislation. The former two categories are occasionally collectively designated as the common law of Scotland. The doctrine of precedent's evolution in Scotland commenced subsequent to its forcible annexation by England, culminating in the definitive establishment of the principle of precedent within Scottish courts by the nineteenth century. This principle, while exhibiting certain unique characteristics, does not fundamentally diverge in its substantive content from the English system. The corpus of Scots law comprises legislative enactments of the pre-1707 Scottish Parliament that remain extant, subject to periodic review, repeal, and re-issuance; statutes enacted by the Parliament of Great Britain spanning the period from 1707 to 1800; and legislation promulgated subsequent to 1801, the year of the United Kingdom of Great Britain and Northern Ireland's formation through the incorporation of Northern Ireland.

Notwithstanding the subsequent significant influence of English law, Scots common law exhibits substantial divergence from its English counterpart in its substantive content, legal terminology, and, notably, in the fundamental principles governing its judicial application. In a certain sense, Scots law is very similar to the law of the continental European bourgeois states, but in relation to it it is a completely separate system.

We note that, along with the common law, laws and subordinate normative-legal acts play an ever-increasing role as legal sources of law. The gradual expansion of the sphere of legislative regulation of social relations, which seems somewhat paradoxical, leads to the strengthening of English law. The legislative framework of Scotland encompasses acts of the British Parliament that explicitly stipulate their applicability to Scottish territory or are specifically enacted for Scotland, as indicated in their titles

(e.g., the Criminal Justice (Scotland) Act). While the British Parliament serves as the legislature for England, Scotland, and Wales, the distinct characteristics of Scots law necessitate specific provisions within certain acts delineating their effect in Scotland. Furthermore, numerous acts enacted by the pre-1707 Scottish Parliament remain legally operative.

List of references:

1. David R., Joffre-Spinozi K. The main legal systems of our time. Paris : Précis, 1992. 400 p.
2. Trikoz E. N. Hybrid legal systems and their place in a mixed legal family. *Courier of the University Named after O. E. Kutafin*. 2017. No. 4. P. 91–97.
3. Schlesinger R. B. The Past and Future of Comparative Law. *American Journal of Comparative Law*. 1995. № 43. P. 477–481.
4. Ketz H., Zweigert K. Internationale Beziehungen. 1995. 480 p.

Ключові слова: система права, правова система, законодавство, судова система Шотландії, джерела права, юридична доктрина, порівняльне правознавство, право.

Keywords: system of law, legal system, legislation, judicial system of Scotland, sources of law, legal doctrine, comparative jurisprudence, law.

Іванчук Віра Євстафіївна

*Національний університет «Одеська юридична академія»,
старший викладач кафедри загальної теорії права та держави,
доктор філософії в галузі права*

ПРАВОВИЙ МОНІТОРИНГ ЯК ІНСТРУМЕНТ ГРОМАДЯНСЬКОГО СУСПІЛЬСТВА

У сучасному демократичному суспільстві громадськість відіграє ключову роль у забезпеченні прозорості, законності та ефективності функціонування держави. Одним з найважливіших інструментів участі громадянського суспільства у цих процесах є правовий моніторинг. Правовий моніторинг як систематична діяльність, яка складається із оцінки, аналізу та прогнозування стану законодавства та практики його застосування стає інструментом не лише для органів державної влади, а й для інститутів громадянського суспільства. В умовах євроінтеграційних процесів, в Україні роль громадських об'єднань у дієвому правовому моніторингу суттєво зростає, що обумовлює необхідність наукового осмислення цього феномену.

Залучення громадянського суспільства до процесів правового моніторингу є індикатором демократичності та відкритості органів влади. Водночас український досвід демонструє, що ефективність такої участі залежить від багатьох чинників: правового статусу громадських об'єднань, їхньої інституційної спри-